

4. Ващук О. П. Можливості використання невербальної інформації при проведенні допиту [Електронний ресурс] / О. П. Ващук // Митна справа. – 2013. – № 5(2.2). – С. 50–55. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ms_2013_5. – Назва з екрана.

Павліченко Ірина Богданівна, курсант
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ

ЕЛЕМЕНТИ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ НЕЗАКОННОГО ВИДОБУВАННЯ КОРИСНИХ КОПАЛИН

У структурі екологічних злочинів незаконне видобування корисних копалин набуває загальнодержавного значення і займає особливе місце. Негативними наслідками злочинів цієї категорії є заподіяння шкоди економіці та екології країни в тих регіонах, у яких розміщені поклади корисних копалин і ведеться їх активне видобування.

Основними елементами криміналістичної характеристики незаконного видобування корисних копалин є: особа злочинця, способи злочину, обстановка вчинення, слідова картина.

Особа злочинця. Аналіз вибіркового матеріалів слідчої та судової практики свідчить, що кожне друге незаконне видобування корисних копалин було вчинене у складі злочинної групи. Злочинці у групах (організованих групах) нерідко мали корумповані зв'язки з органами виконавчої влади, природоохоронними та правоохоронними органами.

В. П. Корж виділяє такі рольові функції в злочинних групах, які вчиняють екологічні злочини: організатори, виконавці, переробники, збувальники [1, с. 84–91]. Так, організатори – це особи, які створили злочинну групу, керують її діяльністю. Виконавці – це особи, які вчиняють злочинне вилучення корисних копалин, а саме: дії, безпосередньо направлені на виокремлення корисних копалин від навколишнього природного середовища. Переробники вчиняють дії, що покращують якості незаконно видобутих природних ресурсів тощо. Збувальники спеціалізуються на оптовому чи роздрібному збуті об'єктів тваринного, рослинного світу, корисних копалин [2, с. 64].

Спосіб злочину. Оскільки незаконне видобування корисних копалин вчиняється шляхом активних дій, то специфіка способу даного злочину полягає у способі його підготовки, способі вчинення і способі приховування слідів [3, с. 18].

Підготовка до незаконного вилучення природних ресурсів включає активні дії, спрямовані на забезпечення можливості виконання задуманого злочину. Насамперед, це такі дії як: 1) визначення предмета злочинного посягання; 2) підбір місця вчинення злочину; 3) підбір співучасників та визначення їх ролей; 4) підбір знарядь вчинення злочину та перевірка їх технічної готовності; 5) підкуп працівників екологічної інспекції та представників органів місцевої влади.

Вчинення незаконного видобування корисних копалин на думку О. О. Дудорова, – це дії, які полягають у вилученні корисних копалин з родовищ будь-яким способом (викачування, побудова шахт, кар'єрів тощо) без належним чином оформленого дозволу – акта про надання гірничого відводу або з відхиленням від умов, зазначених у цьому документі (наприклад, видобування за межами відведеної ділянки надр або з використанням недозволених для даного родовища методів і засобів видобування корисних копалин) [4, с.641].

Приховування таких злочинів найчастіше полягає у таких діях як: 1) приховування чи знищення засобів злочину, предмета посягання; 2) збут добутих природних ресурсів тощо. Збут незаконно добутих природних ресурсів здійснюється шляхом їх продажу чи іншої оплатної передачі “випадковим” покупцям невеликими партіями, або окремим особам на замовлення, або суб'єктам господарювання (передбачає собою одноразовий збут у великих розмірах або збут невеликими партіями протягом тривалого часу).

Дослідження громадських організацій та інших незалежних об'єднань щодо екологічної безпеки довели, що у 58 % випадках мало місце видобування корисних копалин підземним способом, а у 42 % незаконне видобування вчинялося відкритим способом. Відкритий спосіб незаконного видобування корисних копалин полягає у вилученні їх із верхніх пластів залягання – кар'єри, копальні. За оснащенням спосіб вчинення вказаних злочинів може бути простим і складним. Простіший спосіб має місце, коли злочинці вилучають корисні копалини з родовищ за допомогою найпростіших знарядь праці:

кирки, лопати, компресора тощо. Складний спосіб видобування корисних копалин полягає у вилученні їх із родовищ за допомогою складних механізмів: технологічних установок (бурове устаткування тощо), спеціальної техніки (екскаваторів, бульдозерів тощо) [3, с. 18].

Підземний спосіб незаконного видобування корисних копалин полягає у вилученні їх з родовищ шляхом викачування, побудови шахт, рудників тощо. Незаконний видобуток бурштину-сирцю здійснюється місцевим населенням Рівненської області та Житомирської області з використанням водяних pomp шляхом вимивання породи з товщі ґрунту (до 10 метрів вглиб) [3, с. 19].

Цей спосіб видобування можна віднести до складного підземного. Дану технологію браконьєри за мінералами перейняли у своїх «колег» з Польщі. Нововведення дозволяє без великого ризику для життя за короткий проміжок часу намити значну кількість коштовних камінців.

У разі коли поклади бурштину знаходяться на невеликій глибині (від 3 до 7 метрів), як це наприклад в лісових масивах Олевського району Житомирської області, правопорушники видобувають його за допомогою лопат, викопуючи при цьому ями глибиною до 7 метрів [3, с. 21].

Обстановка вчинення злочину. Слід зазначити, що більшість даних злочинів вчиняється в населених пунктах сільської місцевості або за їх межами, на окраїнах міста. Це пояснюється специфікою розташування предмета злочинного посягання. Незаконне видобування корисних копалин вчиняється в регіонах, де є відповідні родовища корисних копалин. Вибір часу залежить від якостей предмета злочинного посягання, способу та місця вчинення злочину. Як правило, незаконне видобування корисних копалин вчиняється вдень.

Слідова картина. Найчастіше залишаються такі види слідів як: сліди людини (сліди рук, ніг, зубів), сліди знарядь вчинення злочину (сліди застосування вибухових матеріалів, засобів добування корисних копалин тощо), сліди транспортних засобів (автомобілів, гужового транспорту тощо) та інші сліди, пов'язані із перебуванням особи на місці злочину (сліди паління, спорядження тощо) [2, с. 45].

Отже, розслідування незаконного видобування корисних копалин нерозривно пов'язане із криміналістичною

характеристикою даного злочину, зокрема з її взаємопов'язаними елементами. Вивчення інформації про криміналістично значущі ознаки незаконного видобування корисних копалин, які включає в себе криміналістична характеристика, відображають закономірні зв'язки між такими даними та сприяють побудові й перевірці слідчих версій для вирішення основних завдань розслідування. Тому, на сьогодні, важливого значення набуває вивчення положень, що відносяться до формування криміналістичної характеристики з метою розробки розгорнутої системи ознак її елементів.

Список використаних джерел

1. Корж В. П. Теоретические основы методики расследования преступлений, совершаемых организованными преступными образованиями в сфере экономической деятельности : монография / В. П. Корж. – Харьков : Нац. ун-т внутр. дел, 2002. – 412 с.

2. Книженко С. О. Криміналістична характеристика незаконного видобування корисних копалин : зб. наук. пр. / С. О. Книженко // Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – Київ : Юрид. думка, 2006. – Вип. 56. – 204 с. – Серія «Політичні науки».

3. Гиренко І. В. Проблеми легалізації видобутку бурштину місцевими жителями / І. В. Гиренко, О. Ю. Дрозд ; зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конфер. (Київ, 11 верес. 2015 р.). – Київ : Леся, 2015. – 136 с.

4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квіт. 2001 р. / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – Київ : Канон, 2001. – 1104 с.

Павлюк Олександр Сергійович,
аспірант докторантури та аспірантури
Національної академії внутрішніх справ

ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ ПОТЕРПЛИХ ОСІБ ПОХИЛОГО ВІКУ

Загальновідомо, що без проведення такої слідчої (розшукової) дії як допит не може обійтись розслідування жодного кримінального провадження. Загальним завданням допиту в ході розслідування злочинів відносно осіб похилого віку є отримання від кожного допитуваного всіх відомих їм відомостей про обставини при яких відбулась подія та причетних до неї осіб. На початковому етапі розслідування